

รูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพะในชุมชนเป็นฐาน
Model of Teacher Production System Development Focus on Competency
by Using Healthy School in Community Based

ณัฐกิตติ์ สวัสดิ์โรตงค์*

Nattakit Sawadthaisong

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี 34000
Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University,
Ubon Ratchathani, 34000 Thailand

*Corresponding author e-mail: Nsawad@hotmail.com

ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว

Piyaporn Phumkeaw

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี 34000
Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University,
Ubon Ratchathani, 34000 Thailand

ชนารักษ์ เวชสวัสดิ์

Chanarak Vetsawat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี 34000
Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University,
Ubon Ratchathani, 34000 Thailand

ณัฐธิตาภรณ์ ชาตรี

Natthitaporn Chatree

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี 34000
Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University,
Ubon Ratchathani, 34000 Thailand

(Received: July 29, 2020; Revised: January 3, 2021; Accepted, May 27, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพะในชุมชนเป็นฐานและศึกษาผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพะในชุมชนเป็นฐาน กำหนดขอบเขตของการวิจัยด้านพื้นที่ คือ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี หลักสูตรที่ศึกษา คือ หลักสูตรสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ทั่วไป (หลักสูตร 5 ปี) ปรับปรุง พ.ศ. 2558 พื้นที่ที่ศึกษาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คือ โรงเรียนระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่อยู่ในโครงการโรงเรียนสุภาพะและมีที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ และศรีสะเกษ ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ ได้แก่ นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 2 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย กำหนดเป็น 4 ระยะ เริ่มดำเนินการในปี 2558 - 2560 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัดสมรรถนะครูที่พัฒนาขึ้นโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) จำนวน 3 ชุด ครอบคลุมการประเมินสมรรถนะครู 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ และด้านความเป็นครู สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียน สุภาพะในชุมชนเป็นฐานมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ เรียกว่า **UBRU CIPE Model** ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Instruction) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Practicum) และ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Enrichment Program)

2. ผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพะในชุมชนเป็นฐาน พบว่า สมรรถนะครู ด้านความรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ และคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษามีพัฒนาการที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครู, การผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ, โรงเรียนสุภาพะ

Abstract

The purposes of this research were to 1) developing model of teacher production System focused on competency by using healthy school in community based and 2) study the effect of using model of teacher production system focused on competency by using healthy school in community based. The scope of the study is the Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, General Science Curriculum. The area for internship is the elementary schools of healthy school project located in Ubon Ratchathani, Amnat Charoen and Sisaket Province. Populations for verifying effect of the model are 2st year students in General Science major. The research was designed in 4 steps starting from 2015 to 2017. Research tools for collecting data included teacher competency test conducted by Institute of Research in Education System (IRES) covered 3 parts of teacher competency are knowledge, learning management skills and professionalism of Teacher. Statistical analysis used were mean, and standard deviation.

Research results were as follows:

1. The model of teacher production system focus on competency by using healthy school in community based contained 4 elements called “**UBRU CIPE Model**” including Competency-based Curriculum, Competency-based Instruction, Competency-based Practicum, and Competency-based Enrichment Program
2. The result of using the model was revealed that the teacher competencies in knowledge, learning management skills and professionalism of teacher shift to be higher.

Keywords: Model of Teacher Production System Development, Teacher Production Focus on Competency-based, Healthy School

ความเป็นมา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ชีวิตและการกลมเกลียวของคนโดยคนและเพื่อคน คนจึงเป็นส่วนสำคัญที่สุดเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ทั้งปวงประกอบกับนานาทัศนะมีความเห็นสอดคล้องกันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเศรษฐกิจและสังคมจะดีเพียงใด แข่งขันในตลาดโลกได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชน คุณภาพแรงงานและคุณภาพของผู้นำในวงการต่างๆ และยังยอมรับกันอย่างแท้จริงว่าคุณภาพคนขึ้นอยู่กับ คุณภาพการศึกษา และคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครูเป็นหลัก (สมน อมรวิวัฒน์, 2535; สิปพนนท์ เกตุทัต, 2539; UNESCO, 1999 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ด้วยเหตุดังกล่าวทุกประเทศได้มีการเร่งรัดพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพสูงและมีความคิดเห็นตรงกันว่า “ครู” เป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ (OECD, 2005) ระบบการผลิตครูที่เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ให้เป็น

ผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีใจรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ซึ่งระบบการผลิตที่มีคุณภาพนั้นจำเป็นที่สถาบันผลิตครูต้องพัฒนาโปรแกรม การฝึกหัดครูที่มุ่งสู่การฝึกปฏิบัติที่หน้างานในห้องเรียนจริง มีการพัฒนาคุณภาพครูในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ให้มีทักษะการสอนที่เป็นตัวอย่าง รวมถึงพัฒนาครูพี่เลี้ยงและโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Teacher Training School) ที่รองรับการผลิตครูในแนวคิดใช้โรงเรียนเป็นฐานได้ การผลิตครูลักษณะนี้ นักศึกษาครูต้องได้เรียนรู้จากปัญหาของผู้เรียนในห้องเรียนที่มีความท้าทาย และได้รับคำแนะนำช่วยเหลือ (Coaching) ที่ถูกต้องจากครูพี่เลี้ยงที่เชี่ยวชาญในทักษะวิชาชีพครู (ประวิต เอรารธรรม, 2558) ดังที่ สมน อมรวิวัฒน์ (2554) ได้กล่าวเสนอแนวทางการปรับเปลี่ยนการผลิตครูในปัจจุบันว่าควรเน้นการสร้างประสบการณ์การสังเกตบันทึกเรื่องราวของผู้เรียนในแต่ละวัยโดยให้นิสิตได้ฝึกประสบการณ์นี้ ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีสุดท้ายเพื่อให้

เข้าใจพัฒนาการของมนุษย์จากความเป็นจริงแทนที่จะเรียนรู้จากตำราอย่างเดียว ให้นิสิตเรียนรู้นอกชั้นเรียนมากขึ้น โดยเรียนรู้จากชุมชน ธรรมชาติ ปรากฏท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่กับการเรียนรู้สู่โลกกว้างที่เป็นสากล และยกเลิกตารางสอนแบบเดิมจัดตารางสอนใหม่แบบช่วงเวลาเรียนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและให้สัมพันธ์กับการคิดภาระงาน (Workload) ของคณาจารย์ด้วย การผลิตครูหรือครูศึกษามีความเชื่อเรื่องการเรียนรู้แบบแบ่งปัน กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มและการจัดการความรู้ จึงมีความสำคัญ การฝึกเปิดใจในกว้างต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง การฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และทักษะอีกหลากหลายที่นักศึกษาครูต้องฝึกฝนตลอด 5 ปีที่ศึกษา

การปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อการผลิตครูหรือครูศึกษา จึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบจากเดิมเป็นการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะเป็นหลัก (Competency-based) ผ่าน “หลักสูตรผลิตครูฐานสมรรถนะ” ที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) เป็นทักษะปฏิบัติของนักศึกษาครูที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง โรงเรียนสุภาพะ เป็นโรงเรียนที่มีลักษณะ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้เรียนเป็นสุข 2) โรงเรียนเป็นสุข 3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข 4) ครอบครัวเป็นสุข และ 5) ชุมชนเป็นสุข โดยทั้ง 5 องค์ประกอบมีความเกี่ยวเนื่องและส่งผลต่อกัน คือ มีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนเสริมให้ “ผู้เรียนเป็นสุข” โดยปรับสภาพลดปัจจัยเสี่ยง จัดโครงสร้างและระบบต่างๆ ให้โรงเรียนสภาพแวดล้อม ครอบครัว และชุมชนเป็นพื้นที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียนทั้งด้านกาย ใจ สังคม และปัญญา จึงนับว่าโรงเรียนสุภาพะ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถสร้างสมรรถนะครูและประสบการณ์อย่างรอบด้านให้กับนักศึกษาครูได้เป็นอย่างดี (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2558ก)

ด้วยบทบาทหน้าที่สำคัญของคณะครุศาสตร์ในการผลิตครูออกสู่สังคมและสภาพการณ์ปัจจุบันที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการทบทวนรูปแบบของระบบผลิตครูให้มีคุณภาพและได้รับการยอมรับ สอดคล้องกับความคาดหวัง

ของสังคมมากขึ้น จึงได้มีการลงนามข้อตกลงความร่วมมือระหว่างคุรุสภา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) มหาวิทยาลัยราชภัฏ 10 แห่งทั่วประเทศ และมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) ในการที่จะร่วมมือกันพัฒนาระบบการผลิตครูโดยใช้โรงเรียนสุภาพะเป็นฐาน โดยมีจุดเน้นในการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะทางวิชาชีพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสังคมที่มีต่อบัณฑิตครู โดยมีโรงเรียนภายใต้โครงการโรงเรียนสุภาพะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ ด้านคุณลักษณะความเป็นครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การใช้ชุมชนเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ และการต่อยอดองค์ความรู้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน แม้ว่าทั้ง 10 มหาวิทยาลัยราชภัฏจะดำเนินการภายใต้กรอบของโครงการเดียวกันแต่ทั้งนี้ในบริบทพื้นที่และปัจจัยเอื้อที่มีของแต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏมีความแตกต่างกัน รูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูโดยใช้โรงเรียนสุภาพะเป็นฐานจะมีความแตกต่างกันไปด้วย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีปัจจัยเอื้อที่สำคัญต่อการดำเนินงานตามโครงการ คือ มีโรงเรียนสุภาพะที่ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีภาพความร่วมมือของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับและมีจำนวนเพียงพอที่จะเป็นพื้นที่การเรียนรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับนักศึกษา เพื่อให้ระบบการผลิตครูที่จะพัฒนาขึ้นสามารถขับเคลื่อนไปได้ตามเป้าหมายที่วางเอาไว้

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพะในชุมชนเป็นฐาน โดยมุ่งหวังให้ได้รูปแบบการผลิตครูที่มีคุณภาพสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผลจากการใช้รูปแบบการพัฒนา ระบบผลิตครูจะทำให้ได้บัณฑิตที่มีความพร้อมด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และจิตวิญญาณความเป็นครู สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตและความต้องการของสังคมอย่างแท้จริงรวมถึงช่วยเสริมสร้างรูปแบบความร่วมมือในการผลิตครูระหว่างสถาบันผลิต โรงเรียน และชุมชน อันเป็นหน่วยงาน องค์กรที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพะในชุมชนเป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาระบบผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพะในชุมชนเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) คณะผู้วิจัยออกแบบขั้นตอนการดำเนินการออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การเตรียมการ ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ ระยะที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบของขยายการดำเนินงานในแต่ละระยะนำเสนอสาระสำคัญดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการ เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ กรอบแนวทางการดำเนินงานและบันทึกข้อตกลงตามโครงการพัฒนาระบบผลิตครูโดยใช้โรงเรียนสุภาพะเป็นฐาน กรอบมาตรฐานวิชาชีพครูและสมรรถนะครูของคุรุสภา กรอบสมรรถนะครูจากการสังเคราะห์เอกสารต่างประเทศของคณะทำงานมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) ศึกษาสภาพปัญหาของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ศึกษาแนวโน้มความต้องการของสังคมเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ และรวบรวมข้อมูลของโรงเรียนสุภาพะในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

อำนาจเจริญ และศรีสะเกษ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบและปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป และกิจกรรมการเตรียมความพร้อมของคณาจารย์ประจำหลักสูตร และคณะกรรมการบริหารโครงการ จาก 10 มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา ดำเนินการในลักษณะของการประชุมสัมมนา จำนวน 3 ครั้ง (3 Module) เริ่มการดำเนินการระหว่างเดือน มีนาคม - กรกฎาคม 2558

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ จากผลการศึกษาในระยะที่ 1 คณะผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์และยกร่างรูปแบบระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพะในชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Instruction) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Practicum) และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Enrichment Program) นำเสนอสาระสำคัญขององค์ประกอบของรูปแบบดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) มีลักษณะสำคัญด้านโครงสร้างของหลักสูตร (ตาราง 1) การจัดรายวิชาชีพครูที่เน้นการบูรณาการสมรรถนะตามมาตรฐานที่คุรุสภา กำหนด และการออกแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (ตาราง 2) และตัวอย่างคำอธิบายรายวิชาที่เน้นสมรรถนะ (ตาราง 3)

ตาราง 1 โครงสร้างหลักสูตรผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2558)

จำนวนหน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 167 หน่วยกิต		
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต	1) กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต
	2) กลุ่มวิชาภาษา	ไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต
	3) กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต
	4) กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ทั่วไปและเทคโนโลยี	ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต
หมวดวิชาเฉพาะด้าน ไม่น้อยกว่า 131 หน่วยกิต	1) กลุ่มวิชาชีพครู	ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต
	1.1) วิชาชีพครูบังคับ	34 หน่วยกิต
	1.2) วิชาชีพครูเลือก	ไม่น้อยกว่า 2 หน่วยกิต
	1.3) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	12 หน่วยกิต

จำนวนหน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 167 หน่วยกิต	
2) กลุ่มวิชาเอก	ไม่น้อยกว่า 83 หน่วยกิต
2.1) วิชาเอกบังคับ	79 หน่วยกิต
2.1.1) วิชาเอก	70 หน่วยกิต
2.1.2) วิชาการสอนวิชาเอก	9 หน่วยกิต
2.2) วิชาเอกเลือก	ไม่น้อยกว่า 4 หน่วยกิต
หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

ตาราง 2 การจัดรายวิชาชีพครูและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เน้นการบูรณาการสมรรถนะตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนด

มาตรฐานความรู้ ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา	วิชา/หน่วยกิต
1. ความเป็นครู	1011302 ปรัชญาการศึกษาและความเป็นครู 4(2-4-6)
2. ปรัชญาการศึกษา	
3. ภาษาและวัฒนธรรม	1001401 ภาษาวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสาร 2(1-2-3)
4. หลักสูตร	1022303 หลักสูตรและการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 4(2-4-6)
5. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้	
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	1043203 กระบวนการวิจัยและออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ 4(2-4-6)
8. นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา	1033105 นวัตกรรมการเรียนรู้แบบร่วมสมัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4(2-4-6)
9. การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน	1022304 จิตวิทยาและออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน 4(2-4-6)
4. จิตวิทยาสำหรับครู	
10. การประกันคุณภาพการศึกษา	1044110 กระบวนการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาการศึกษา 4(2-4-6)
11. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ	1002001 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณสำหรับครู 4(2-4-6)
12. การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน	1001802 การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 1(45) 1002802 การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2 1(45) 1003804 การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 3 1(45) 1004808 การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 4 1(45)
13. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ	1004810 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 6(300) 1005810 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 6(300) 1005011 กระบวนการถอดบทเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ 2(1-2-3)

ตาราง 3 ตัวอย่างคำอธิบายรายวิชาชีพครูที่เน้นสมรรถนะ

มาตรฐานความรู้/สาระความรู้/สมรรถนะ ตามมาตรฐานความรู้วิชาชีพของคุรุสภา	คำอธิบายรายวิชา
มาตรฐานความรู้ : หลักสูตร	1022304 จิตวิทยาและออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน
สาระความรู้ :	(Psychology and Learning for Learner Development)
(1) จิตวิทยาพื้นฐานและจิตวิทยาพัฒนาการของมนุษย์	การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์และบูรณาการความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ จิตวิทยาพื้นฐานและจิตวิทยาพัฒนาการของมนุษย์ จิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษา
(2) จิตวิทยาการเรียนรู้และ จิตวิทยาการศึกษา	
(3) จิตวิทยาการแนะแนวและ การให้คำปรึกษา	จิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดการชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและ
สมรรถนะ :	ทันสมัยทฤษฎีและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหา การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ บริบทและความรู้พื้นฐานของ
(1) สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	
(2) ใช้จิตวิทยาเพื่อความเข้าใจและ สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ	

มาตรฐานความรู้/สาระความรู้/สมรรถนะ ตามมาตรฐานความรู้วิชาชีพครูของคุรุสภา	คำอธิบายรายวิชา
มาตรฐานความรู้ : การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน สาระความรู้ : (1) หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติเกี่ยวกับ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ (2) ทฤษฎีและรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์และแก้ปัญหาได้ (3) การบูรณาการการเรียนรู้แบบเรียนรวม (4) การจัดการชั้นเรียน (5) การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษา สมรรถนะ : (1) สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้และ นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริง (2) สามารถสร้างบรรยากาศการจัดการชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	ผู้เรียน การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติการสะท้อนผล การปฏิบัติเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Instruction) ลักษณะเฉพาะของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะในหลักสูตรนี้ คือ การจัดทำอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาเอกที่มีความเชี่ยวชาญตรงตามศาสตร์และเนื้อหาของแต่ละวิชา การจัดทำอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาชีพครูที่มีคุณวุฒิและวิชาเอกตรงตามสาระความรู้ มีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษา โดยในแต่ละรายวิชาจะจัดทำอาจารย์ผู้สอน 2 คน เน้นการทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) และผู้ชี้แนะ (Coach) การหล่อหลอมจิตวิญญาณความเป็นครูผ่านการเป็นแรงบันดาลใจและแบบอย่างที่ดี ใช้กิจกรรมจิตศึกษาเพื่อสร้างปัญญาภายในกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา เน้นการบูรณาการการสอนในชั้นเรียนสำหรับการสร้างองค์ความรู้สำคัญและการใช้พื้นที่โรงเรียนและห้องเรียนเป็นฐานการเรียนรู้และปฏิบัติจริง ใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สำหรับการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์ผู้สอน ครูในโรงเรียนและนักศึกษาเน้นการฝึกทักษะสะท้อนคิดเพื่อนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในวิชาชีพครูในอนาคต

3. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Practicum) ลักษณะเฉพาะของ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เน้นสมรรถนะในหลักสูตรนี้ คือ จัดรายวิชาสำหรับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู จำนวน 4 รายวิชา ได้แก่ รายวิชาการเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1-4 จัดให้นักศึกษาเรียนในชั้นปีที่ 1-4 ทุกปี กิจกรรมการเรียนรู้เน้นการใช้โรงเรียนเป็นพื้นที่การเรียนรู้ เน้นการฝึกปฏิบัติทักษะสำคัญในวิชาชีพครู เช่น การใช้กระดานดำ การใช้สื่อการสอน การสื่อสารเชิงบวกในชั้นเรียน ใช้การสะท้อนคิดผ่านการบันทึกบทเรียนและรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1-2 ในชั้นปีที่ 5 ซึ่งกำหนดให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนในโรงเรียนในโครงการโรงเรียนสุภาพะเนื่องจากโรงเรียนในโครงการดังกล่าวจะมีลักษณะเด่น คือ ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ ครูได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็นแบบอย่างของความ เป็นครูที่ดี โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างทักษะ ในศตวรรษที่ 21 การสร้างคุณลักษณะนิสัยและสุภาพะที่ดีให้กับนักเรียน มีบรรยากาศองค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และใช้การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนองค์กร

4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Enrichment Program) ตลอดหลักสูตร ได้กำหนดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรในมิติต่างๆ ดังนี้ 1) กิจกรรมสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC)

ของคณาจารย์คณะครุศาสตร์และคณะร่วมผลิต 2) กิจกรรมสร้างความร่วมมือระหว่างคณะครุศาสตร์กับโรงเรียนสุภาพะ 3) กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนตามแนวคิดโรงเรียนสุภาพะ 4) กิจกรรมการพัฒนาครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ 5) กิจกรรมการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของอาจารย์ตามแนวคิดโรงเรียนสุภาพะ 6) กิจกรรมเสริมทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษา 7) กิจกรรมเสริมหลักสูตร “เสริมสร้างจิตอาสา” 8) กิจกรรมการเรียนรู้ประสบการณ์ความเป็นครูในสถานศึกษา 9) กิจกรรมการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (AAR)

เมื่อได้รูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่ใช้โรงเรียนสุภาพะในชุมชนเป็นฐานที่มีองค์ประกอบครบถ้วน คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยการประชุมอิงผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จำนวน 2 คน นักวิชาการจากมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา จำนวน 5 คน ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการโรงเรียนสุภาพะ จำนวน 3 คน และครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 2 คน ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

ระยะที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ภายหลังหลักสูตรได้รับการอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยในเดือนสิงหาคม 2558 ได้มีการเปิดรับนักศึกษาและจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โดยการดำเนินการในระยะที่ 3 นี้มีกิจกรรมสำคัญและมุ่งให้เกิดรูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูโดยใช้โรงเรียนสุภาพะในชุมชนเป็นฐาน ในขั้นนี้เป็นการดำเนินการในส่วน 3 องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Instruction) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Practicum) และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Enrichment Program) คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในการศึกษารวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบให้มีความเหมาะสมและมีคุณภาพสำหรับนำไปใช้เป็นต้นแบบการผลิตครูของสถาบันการผลิตครูอื่นๆ ต่อไป กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาผลการนำรูปแบบไปใช้ เป็นนักศึกษา

สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 31 คน โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการโรงเรียนสุภาพะ จำนวน 6 โรงเรียน ผู้บริหารและครูในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการโรงเรียนสุภาพะ อาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์นิเทศ และผู้บริหารคณะครุศาสตร์ โดยการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 เริ่มการดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคม 2558 - มีนาคม 2560

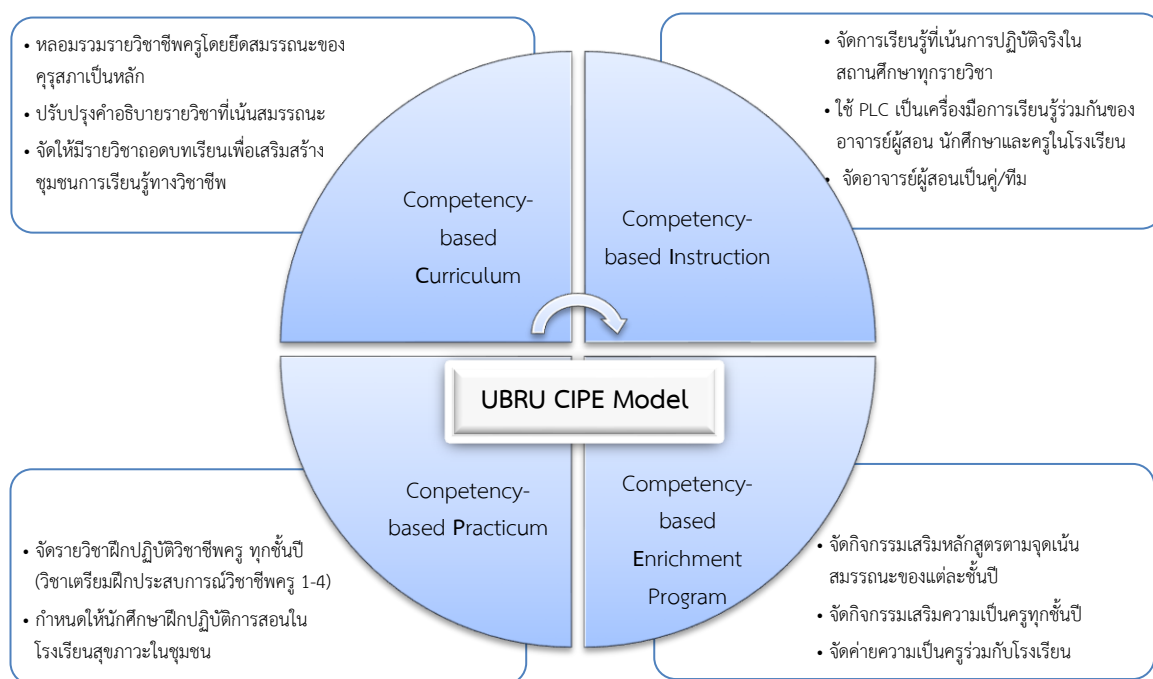
ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบ ในขั้นนี้เป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเป็นแบบวัดสมรรถนะครูที่พัฒนาขึ้นโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) จำนวน 3 ชุด ครอบคลุมการประเมินสมรรถนะครู 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ และด้านความเป็นครู มีแนวทางดังนี้ 1) การประเมินความรู้ พิจารณาจากผลการเรียนของนักศึกษาตลอดหลักสูตร โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินให้มีผลการเรียนในรายวิชาเอก ระดับ B ขึ้นไป และประเมินโดยใช้แบบวัดด้านความรู้ที่เป็นแบบสถานการณ์ พัฒนาโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) (2558ข) 2) การประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ พิจารณาจากการประเมินการสอนในชั้นเรียน โดยใช้แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ พัฒนาโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) (2558ข) มีองค์ประกอบของการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และการแก้ปัญหา/พัฒนาผู้เรียน ผู้ประเมินได้แก่ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอน อาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนตัวแทนชุมชน 3) การประเมินคุณลักษณะความเป็นครู ใช้แบบประเมินตนเองให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมินแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นครู เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พัฒนาโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) (2558ข) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากแบบบันทึกอนุทิน

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียน สุภาพะในชุมชนเป็นฐาน มี

องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ เรียกว่า **UBRU CIPE Model** ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Instruction) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เน้นสมรรถนะ

(Competency-based Practicum) และ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Enrichment Program) ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 แสดงรูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพในชุมชนเป็นฐาน

2. ผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพในชุมชนเป็นฐานพบว่า สมรรถนะครู ด้านความรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ และคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษามีพัฒนาการที่ดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบจะเห็นว่า รูปแบบการพัฒนาระบบการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะโดยใช้โรงเรียนสุภาพในชุมชนเป็นฐาน นักศึกษามีสมรรถนะครู ด้านความรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ และคุณลักษณะความเป็นครู มีพัฒนาการที่ดีขึ้น นำมาสู่ประเด็นที่สนใจที่จะนำมาสู่การอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) การพัฒนาหลักสูตรผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางใหม่ที่จะนำไปสู่การผลิตครูที่ออกแบบให้เกิดสภาพการณ์การเรียนรู้ที่เอาสมรรถนะมาเป็นตัวตั้งหรือเป้าหมายของการผลิตครู และปรับเปลี่ยนสู่การจัดการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่จำเป็นในวิชาชีพครูและศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นแนวทางการผลิตครูที่สอดคล้องกับต่างประเทศและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน อาทิ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย หรือแม้แต่ข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทยที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของหลักสูตรผลิตครูในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการผลิตครูที่ใช้หลักสูตร

ที่เน้นสมรรถนะ สอดคล้องกับพินสุตา ศิริรังษศรี (2557) ได้เสนอแนะแนวทางในการยกระดับการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 และได้เสนอยุทธศาสตร์การผลิตครูให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาตรการที่ว่าด้วยการปฏิรูปครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ให้ทันสมัยกับวิทยาการการเรียนรู้ หนึ่งในจำนวนนั้น คือ การพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบใหม่ในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ชาย เพชรช่วย (2558) ที่ศึกษาอนาคตภาพของการผลิตครูของสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า มีข้อค้นพบระบุว่า สถาบันผลิตครูควรมีหลักสูตรผลิตครูที่ยึดคุณลักษณะและสมรรถนะที่พึงประสงค์ได้ตรงตามความต้องการของประเทศและท้องถิ่น

2. การจัดการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Instruction) จากผลการวิจัยที่สะท้อนถึงพัฒนาการด้านความรู้และทักษะของนักศึกษาในการปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียน และฝึกปฏิบัติจริง ณ สถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาอย่างรอบด้าน ดังคำกล่าวที่ว่า “การลงมือปฏิบัติการในสถานการณ์จริง เป็นหนทางแห่งการเรียนรู้ที่มีความหมาย” การสร้างครูรุ่นใหม่จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาด้วยกระบวนการที่แตกต่างไปจากเดิม (มนตรี แยมกสิกร, 2560) ทั้งนี้ในการออกแบบรายวิชาและการกำหนดจำนวนหน่วยกิต เป็นสิ่งสำคัญที่จะเอื้อให้เกิดการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักศึกษาได้ปฏิบัติจริง การจัดอาจารย์ผู้สอนมากกว่า 1 คน ช่วยให้เกิดการชี้แนะ การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ นักศึกษาสามารถสะท้อนผลจากการปฏิบัติและได้รับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่ว่า การสร้างครูรุ่นใหม่จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาสมรรถนะการวิเคราะห์เพื่อการแก้ปัญหาการเรียนการสอน ในบริบทของการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน ซึ่งให้นักศึกษาครูได้มีโอกาสเผชิญกับปรากฏการณ์การเรียนการสอนในบริบทที่ต่างกักันจนทำให้ครูฝึกการระบปัญหา สร้างความเข้าใจกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่มีความซับซ้อน (Complex Problem) ฝึกวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาที่หลากหลาย ฝึกค้นหาทางเลือกของ

การแก้ปัญหา ฝึกการพิจารณาว่าข้อจำกัด และ/หรือเงื่อนไขของการแก้ปัญหามีมากมายอย่างไรบ้างในชีวิตจริงของการทำงานจริงในโรงเรียนฝึกตัดสินใจเลือกหนทางแก้ปัญหา จากนั้นนำแนวทางการแก้ปัญหาลับมาปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดีขึ้นเรื่อยๆ (มนตรี แยมกสิกร, 2560) นอกจากนี้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Practicum) และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based Enrichment Program) ที่ออกแบบในหลักสูตรโครงการวิจัยเป็นการออกแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีความต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-5 โดยเริ่มฝึกในชั้นปีที่ 1-4 ผ่านวิชาเตรียมฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครู 1-4 ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัย พบว่าเป็นแนวทางที่สามารถสร้างสมรรถนะการปฏิบัติการสอนและสมรรถนะครูให้กับนักศึกษาได้ดี นักศึกษามีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน มีความใกล้ชิดคุ้นเคยกับนักเรียน ส่งผลให้การบริหารจัดการชั้นเรียนเป็นไปได้อย่างดี สอดคล้องกับข้อเสนอของ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2551) และงานวิจัยของ พงุทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ (2544) ที่ระบุสอดคล้องกันว่า การเปิดโอกาสให้นักศึกษาครูได้สัมผัสกับการเป็นครูในโรงเรียนจากสถานการณ์ที่เป็นจริงหล่อหลอมความรักและศรัทธาในวิชาชีพโดยขยายเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในลักษณะ Field-based Program เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การสร้างคุณภาพบัณฑิตครูตามเกณฑ์มาตรฐานของสภาวิชาชีพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในหลักสูตรผลิตครูประเทศฟินแลนด์และสิงคโปร์และหลักปฏิบัติที่ดีของ Darling-Hammond (2006) ที่สนับสนุนให้ดำเนินการจัดฝึกประสบการณ์ วิชาชีพเป็นเวลาต่อเนื่องกันอย่างน้อย 30 สัปดาห์ และเชื่อมโยงกับการเรียนรายวิชาในภาคทฤษฎีแต่ละชั้นปี โดยเพิ่มความเข้มข้นของประสบการณ์มากขึ้นตามลำดับ

3. การใช้พื้นที่โรงเรียนในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และผลิตครู จากงานวิจัยนี้พบว่า โรงเรียนเป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่สำคัญของนักศึกษาครู ทั้งในมิติของการฝึกทักษะที่จำเป็นของครู การเรียนรู้วิถีครูและปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งในประเด็นหลังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความคาดหวังของสังคมที่ต้องการครูดีและมีจิตวิญญาณความเป็นครู

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาสะท้อนผ่านการเขียนบันทึก
อนุทินและการปฏิบัติตัวที่แสดงถึงการมีพัฒนาการที่ดี
ในด้านจิตวิญญาณความเป็นครู ทั้งนี้เนื่องมาจากแนว
ทางการดำเนินการในงานวิจัยครั้งนี้เป็นการออกแบบการจัด
กิจกรรมที่กำหนดสัดส่วนการเรียนรู้ที่ห้องเรียนกับโรงเรียน
ให้มีสัดส่วนเท่าๆ กัน และเน้นความร่วมมือในการจัดการ
เรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครูในโรงเรียนและ
อาจารย์ผู้สอนจากมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ
ธรรมนิภา แจ่มสว่าง (2554) ได้ทำการศึกษาเชิง
ปรากฏการณ์วิทยาเกี่ยวกับประสบการณ์ของการเป็นครูผู้มี
จิตวิญญาณความเป็นครู พบว่า การเสริมสร้างการพัฒนาสู่
การเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู ระบุว่า การมีตัวแบบ
จิตวิญญาณ แรงจูงใจในการเข้ามาสู่อาชีพครู มีผลต่อการ
เป็นครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู สอดคล้องกับข้อเสนอ
ของ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2551) ที่กล่าวว่า การเปิดโอกาส
ให้นักศึกษาครูได้สัมผัสกับการเป็นครูในโรงเรียนจาก
สถานการณ์ที่เป็นจริงจะช่วยหล่อหลอมความรักและศรัทธา
ในวิชาชีพ

4. เครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับการ
ผลิตครู สถานศึกษา คือ หน่วยงานผู้ใช้ครู เป็นแหล่งข้อมูล
สำคัญในเรื่องการผลิตครูที่ตอบสนองต่อความต้องการของ
สังคม คณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีกิจกรรมสำคัญในการ
ผลิตครูที่ได้ดำเนินการร่วมกับโรงเรียน/สถานศึกษา คือ
การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งมีข้อค้นพบว่า สถานศึกษา
แต่ละแห่งมีลักษณะวิธีการทำงานแตกต่างกัน มีปัจจัยที่จะ
นำมาสู่ การเป็น พื้นที่ ฝึกประสบการณ์ วิชาชีพที่มี
ประสิทธิภาพแตกต่างกัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
กับสถานศึกษา เป็นแนวทางสำคัญของการดำเนินงาน
ในโครงการวิจัยนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า สถานศึกษา คือ พื้นที่
เรียนรู้ประสบการณ์ความเป็นครูที่สำคัญของนักศึกษา และ
การทำความเข้าใจ สร้างฉันทะร่วมกันในการร่วมผลิตครูที่มี
คุณภาพให้กับสังคม เป็นความงอกงามอย่างหนึ่งที่ต้องปลูก
ให้เกิดขึ้นได้จริงในการสร้างครู ในโครงการวิจัยนี้ได้มีการคัด
สรรสถานศึกษาที่อยู่ในโครงการโรงเรียนสุภาพะ ซึ่งเป็น
โรงเรียนที่มีความพร้อมด้านบุคลากร ด้านความเป็นองค์กร
แห่งการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้รวมถึงความสัมพันธ์
อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน

ในลักษณะชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเครือข่าย
กลายามิตรร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งผลให้มีโรงเรียนที่มี
ความเข้าใจและเห็นความสำคัญในการผลิตครูดี ครูเก่ง
ร่วมกัน และท้ายที่สุดนำไปสู่การเป็นเครือข่ายที่แน่นแฟ้น
และเสริมหนุนกันในการสร้างครูที่มีคุณภาพให้สังคม ดังที่
มนตรี แยมกสิกร (2560) ได้ให้ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับ
กลไกขับเคลื่อนการผลิตครู ว่า สถาบันผลิตครูต้องสนับสนุน
การทำงานในพื้นที่กับสถานศึกษาอย่างมีเป้าหมาย ขอบเขต
และจำนวนสถานศึกษาที่ชัดเจน สอดคล้องกับ ชนิตา
รักษพลเมือง และคณะ (2557) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษา
สภาพและปัญหาการผลิต การใช้ และการพัฒนาครู
การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต
มีข้อเสนอแนะว่า สถาบันผลิตครูต้องปรับบทบาทในการ
ผลิตครูโดยร่วมมือกับสถานศึกษาและท้องถิ่นให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับมาตรฐาน
การผลิตครูและรับรอง/รับทราบหลักสูตรผลิตครู อาทิ
สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา สำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษา ควรสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่ในการวิจัยและพัฒนา
ระบบผลิตครู และสังเคราะห์ข้อมูลให้ได้มาซึ่งแนวทางการ
ผลิตครูที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย
2. ควรประกาศนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด
ในการปฏิรูปการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะและกำหนดให้
สถาบันผลิตครูทุกแห่งปรับหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวิจัยครั้งนี้เลือกสถานศึกษาที่เป็น
เครือข่ายความร่วมมือผลิตครู เป็นโรงเรียนที่อยู่ในโครงการ
โรงเรียนสุภาพะซึ่งในบริบทชุมชนพื้นที่มีโรงเรียน
ในโครงการนี้และมีความเข้มแข็งเป็นต้นแบบของการ
ดำเนินการโครงการ จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการ
เรียนรู้ที่เข้มแข็ง หากสถาบันผลิตครูแห่งอื่นไม่มีโรงเรียน
ดังกล่าวอยู่ในพื้นที่ อาจเลือกโรงเรียนที่มีลักษณะเป็นองค์กร
แห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและเป็นต้นแบบการจัดการเรียน
การสอนและการพัฒนาผู้เรียน รวมถึงความพร้อมสำหรับ

การร่วมเป็นเครือข่ายการเรียนรู้การผลิตครู สำหรับเป็นพื้นที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพและแหล่งเรียนรู้ แต่ต้องทำความเข้าใจเพื่อให้เห็นเป้าหมายเดียวกันและมีความชัดเจนในการปฏิบัติ

2. การออกแบบรายวิชาชีพครูในหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในโครงการวิจัยนี้ มีความแตกต่างจากรายวิชาของสถาบันผลิตครูส่วนใหญ่เป็นการหลอมรวมรายวิชาชีพครูที่จัดขึ้นตามจำนวนมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา โดยยึดสมรรถนะเป็นตัวตั้ง สถาบันผลิตครูบางแห่งอาจมีข้อจำกัดในเรื่องอาจารย์ผู้สอน ที่มีจำนวนน้อย หรือไม่คุ้นเคยกับการสอนในรายวิชาที่มีการหลอมรวมที่ต้องการทำการสอนร่วมกับอาจารย์ท่านอื่น สถาบันผลิตครูประชุมทำความเข้าใจแนวทางให้มีความชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของคณาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพื่อการผลิตครูที่มีคุณภาพ
2. การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สำหรับหลักสูตรผลิตครูคุณภาพ
3. การศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถาบันผลิตครูกับหน่วยงานทางการศึกษาในการผลิตครูคุณภาพ
4. การศึกษาตัวบ่งชี้ การผลิตครูคุณภาพในบริบทประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- ชนิตา รักชลเมือง และคณะ. (2557). การศึกษาสภาพและปัญหาการผลิตการใช้และการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- ธรรมนิภา แจ่มสว่าง. (2554). ประสบการณ์ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา (ปริญญา นิพนธ์วิทยาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประวิต เอรารวรรณ์. (2558). ระบบการผลิตครูโดยใช้โรงเรียนสุภาพะเป็นฐาน. วารสารคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 1(1): 2-6.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ (2544). ภาวะวิกฤตและยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพื่อปฏิรูปการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 9-10 (พ.ศ.2545-2554). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พินสุดา ศิริรังษศรี. (2557). การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2551). สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- มนตรี แยมกลีกร. (2560). กระบวนทัศน์ที่จำเป็นต่อการพัฒนาครู. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. (2558ก). โรงเรียนสุภาพะ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. (2558ข). เครื่องมือประเมินสมรรถนะครูตามโครงการวิจัยและพัฒนา ระบบผลิตครูโดยใช้โรงเรียนสุภาพะเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา.
- ศักดิ์ชาย เพชรช่วย. (2558). อนาคตภาพของการผลิตครูของสถาบันอุดมศึกษาไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). รายงานการประชุมสัมมนาเพื่อพิจารณารายงานการวิจัยเรื่องแนวนโยบายการผลิตและพัฒนาครู. กรุงเทพฯ: หจก.วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สิปปนนท์ เกตุทัต. (2539). การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์: สู่วิถีก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า เรื่อง ยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: ธนาคราภิรไทย.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2535). *สมบัติพิพธ์ของการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2554). *ครุศึกษากับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี.

Darling-Hammond, L. (2006). Constructing 21st-century teacher education. *Journal of Teacher Education*, 57(5), 1-15.

OECD. (2005). *Teacher Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers*. Retrieved March 12, 2016, from, <http://www.oecd.org/edu/school/48627229.pdf>